

58 **שָׁכַן בְּתוֹכָהּ**, ומכאן אתה למד, שדווקא כאשר אינכם מטמאים את
 59 הארץ ברציחה אז אתם יושבים בה' ואני שכן בתוכה, **הָאֵל** – אך אם
 60 אתם מטמאים אותה על ידי שפיכות דמים, **אֵינְכֶם יוֹשְׁבִים בָּהּ**,
 61 ואיני שוכן בתוכה, שיחרב בית המקדש שבו השראת השכינה
 62 ותסתלק שכינה מישראל.
 63 ממשיכה הברייתא: **פְּעוֹן גְּלוּי עֲרִיזוֹת**, ובעון עבודת פוֹכְבִים, ובעון
 64 אי השמטת – (עזיבת) השדות בשמיטין ויובלות, גְּלוּת כֹּהֵל לְעוֹלָם,
 65 ופְּעוֹלֵי אוֹתָן – (את בני ישראל) מארצם, וְכֹאֵן עֲמִים אֲחֵרִים יוֹשְׁבֵי
 66 על ארצם בְּמִקְוֵי.
 67 והמקור לדברים אלו: **שְׁנַאמֵר** בפרשת עריות (ויקרא כח) **כִּי אַתְּ כָּל**
 68 **הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנֹשֵׁי הָאָרֶץ** וגו' אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וּתְטַמְּא הָאָרֶץ,
 69 הרי שעל ידי גילוי עריות נטמאת הארץ. וְכִתִּיב (שם יח כח) **וְתִטְמָא**
 70 **הָאָרֶץ וְאִפְקֹד עֲוֹנָהּ עֲלֶיהָ** וגו' וְתִקַּא הָאָרֶץ אֶת יִשְׁבֵּיהָ, וְכִתִּיב (שם
 71 יח כח) **וְלֹא תִקַּא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכֶם אֹתָהּ**, הרי שכשטמאים
 72 הארץ נענשים בגלות.
 73 והמקור שגלות באה על עבודת כוכבים הוא, **שֶׁכְּעֹבְדֵת פּוֹכְבִים**
 74 **כְּתִיב** (שם כו ל) **וְנִתְתִי אֶת פְּנֵיכֶם** וגו' על פגרי גְּלוּלֵיכֶם וְגַעְלָה
 75 נַפְשֵׁי אֲתָכֶם – תענשו בכך שתמותו מרעב כשאתם נופלים ומתים על
 76 פסלי עבודה זרה שעבדתם. וְכִתִּיב בהמשך הקלות הבאות מחמת
 77 עבודה זרה (שם כו לא) **וְהִשְׁמוּתָה אֶת מְקוֹשִׁיכֶם** וגו' ולא אריח בריח
 78 נִיחָחֶכֶם – בית מקדשכם יזא שומם, ולא אקבל ברוח את
 79 קרבנותיכם. ובהמשך נאמר (שם כו לו) **וְאֲתָכֶם אֲזַדָּה בְּגוֹיִם** – ואתם
 80 תפוחו ותגלו בין הגוים. הרי שנענשים בגלות בעון עבודת כוכבים.
 81 והמקור לגלות מחמת אי שמירת שמיטה ויובל: **בְּשִׁמְיִין וּבִיּוֹבֹלוֹת**
 82 **כְּתִיב** (שם כו לד), **אִז תִּרְצָה הָאָרֶץ אֶת שְׁבַתְתֶּיהָ כֹּל יְמֵי הַשְּׁמִטָה**,
 83 **וְאֹתָם בְּאָרֶץ אֲבִיכֶם** וגו' אִז תִּשְׁבֵּת הָאָרֶץ וְהִרְצָת אֶת שְׁבַתְתֶּיהָ,
 84 ופירוש הכתוב הוא, אז, כלומר כשתלכו בגלות וכמבואר בפסוקים
 85 הקודמים, תרצה הארץ את שבתותיה, שבכך שתלכו בגלות
 86 ותעזבו את שדותיכם, תתפייס הארץ על כך שלא שבתה
 87 בשמיטותיה, ויתפייס הקב"ה מכעסו על כך שלא שמתם שמיטה
 88 ויובל. וְכִתִּיב (שם כו לה) **כֹּל יְמֵי הַשְּׁמִטָה תִּשְׁבַּת אֶת אֲשֶׁר לֹא שְׁבַתָּה**
 89 **בְּשַׁבְּתֵיכֶם בְּשַׁבְּתֶיךָ** – כל הימים שתהיה הארץ שוממה
 90 מחמת שתלכו בגלות, היא תשובת במקום השמיטות והיובלות שלא
 91 שבתה בהם, הרי שבעון ביטול שמיטה ויובל גולים מארצם.
 92 ממשיכה הברייתא: **פְּעוֹן נְבִלוֹת פֶּה** – דיבור דברים מגונים, צְרוֹת
 93 רְבוֹת וְנִיזִירוֹת קְשׁוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת, וּבַחֲזוֹרֵי שׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל וּבִלְשׁוֹן סִגִּי
 94 נְהוֹרֵי מֵיתִים – ומתים בני ישראל בעצירותם, וְרוֹמְמִים וְאֶלְמָנוֹת
 95 שִׁלְהֵם, צוֹעֲקוֹן לעזרה, וְאֵינֶן נְעֻנִין – ואין הקב"ה שומע לצעקתם.
 96 ומקור הדברים, **שְׁנַאמֵר** (ישעיה טו) **עַל כֵּן עַל כַּחֲזוֹנֵי לֹא יִשְׁמַח ה'**
 97 **וְהֵינּוּ צְרוֹת רְבוֹת וְגִזְרוֹת קְשׁוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת**, ובחזרי שונאי ישראל
 98 מתיים! **וְאֵת יִתְמֵיו וְאֵת (ו) אֶלְמָנְתָיו לֹא יִרְחֵם** והיינו יתומים
 99 ואלמנות צועקים ואינן נעניין! **כִּי כֹל חֲנָף וּמְרֵעַ, וְכָל פֶּה דֹבֵר**
 100 **נְבִלָה, כָּכֵל זֹאת לֹא שָׁב אָפוּ, וְעוֹד יָדוֹ נְמוּיָה**. הרי שעונשים אלו
 101 באים מחמת ניבול פה.
 102 הגמרא דורשת את סיום הפסוק. מבררת הגמרא: **מֵאֵי כוּוַּת הַפְּסוּק**
 103 **בְּאוֹמְרוֹ וְעוֹד יָדוֹ נְמוּיָה**. משיבה הגמרא: **אֲמַר רַב חֲנַן בְּרַב רַבָּא**,
 104 **הִבֵּל יוֹדְעִין כְּלָה לְמָה** – (לאיוו מטרד) **נִבְנְסָה לְחוּפָה, אֶלָּא כֹּל**
 105 **הַמְּנַבֵּל פִּי וּמִפְרֵשׁ הַדָּבָר בְּפִי שֶׁלָּא לְצוּרָה, אֶפְיִלוּ חוֹתְמִין עָלָיו גִּזְרֵי**
 106 **דִּין שֶׁל שְׂבָעִים שָׁנָה** ושם כל ימי חייו של אדם! לְמוֹצָת, כלומר,
 107 שנגזר עליו שכל שנותיו יהיו טובות, בעון ניבול פה יד הדין נטויה
 108 עליו לבטל זכויותיו, והופְּכִין עָלָיו כל שנותיו לְרַעָה, ומתפרש
 109 הכתוב 'עוד' בלשון 'עולם ועד'.
 110 מאמר נוסף בעונשו של המנבל פה: **אֲמַר רַבָּה בְּרַ שִׁילָא אֲמַר רַב**
 111 **חֲסִדָּא, כֹּל הַמְּנַבֵּל אֶת פִּי, מְעַמְקִין לוֹ גֵּיהֶנֶם** – נענש להיות
 112 בעומק הגיהנם. ומקור הדבר, **שְׁנַאמֵר** (משלי כב ד) **שׁוֹחָה עֲמָקָה פִּי**
 113 **וְדוֹת' – בור עמוק מוכן למי שפיו מדבר דברי זרות, דהיינו דברי**
 114 **ניבול. והכוונה לכך שנופל בעומק הגיהנם. רַב נְחֻמִּי בְּרַ יִצְחָק אֲמַר,**

1 **דְּאֶבְלֵן וְלֹא עֲבָדוּ** – שאוכלות ממון בעליהן, ואינן עובדות ומכניסות
 2 לוֹ שֶׁכֶר מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶן, וּנְמַצָּא שְׁגוּלוֹת אֶת בְּעֵלֵיהֶן. וְכִתִּיב בהמשך,
 3 **שְׁעוֹנְשֵׁם יְהִידָה** (עמוס ד ט) **'הִפִּיתִי אֶתְכֶם בְּשִׁדְפוֹן וּבִירְקוֹן, הִרְבֹּת**
 4 **נְגוּתֵיכֶם וּבְרִמְיֵכֶם וְתֵאֵנִיכֶם וְיִיתִיכֶם יֹאכַל הַגֹּזֵם** – (מִזֵּן חֶגְבִּי).
 5 **וְכִתִּיב (ויאל א ד) 'יִתֵּר הַגֹּזֵם אֶכַּל הָאֲרֶבֶת, וְיִתֵּר הָאֲרֶבֶת אֶכַּל הַיִּלְק,**
 6 **וְיִתֵּר הַיִּלְק אֶכַּל הַחֲסִיל**, ומכך שנאמר 'יִתֵּר הַגֹּזֵם' וגו' יש ללמוד
 7 שמה שנאמר בנבואת עמוס 'יאכל הגזם', אינה אלא תחילת המכה,
 8 ואחריה באות המכות המפורטות ביואל. וכיון שאוכלים החגבים את
 9 כל התוארה, נזיה רעב בעולם. וכשיש רעב כְּתִיב (ישעיה ט יט) **'וְיָגוּד**
 10 **עַל יְמֵין וְרַעֲב, וְיֹאכַל עַל שְׂמֹאוֹל וְלֹא שְׂבָעוּ, אִישׁ בְּשֶׁר וְרַעֲו**
 11 **יֹאכְלוּ**, דורשת הגמרא: **אֵל תִּקְרֵי בְּשֶׁר וְרַעֲו, אֶלָּא בְּשֶׁר וְרַעֲו**,
 12 שמחמת הרעבון יאכל את בשר ילדיו. ומכל פסוקים אלו יש ללמוד
 13 שהגזל מביא לעולם מיני חגבים, והם גורמים רעב בעולם, וממילא
 14 אוכלים בני אדם בשר בניהם ובנותיהם.
 15 ממשיכה הברייתא: **פְּעוֹן עֲוִינוֹ הִדִּין** – שמשמים הדיינים פסק דינם
 16 אף שכבר נתברר להם, ומענים בכך את בעלי הדין, ובעון קִלְקוּל הִדִּין – שלא עיינו
 17 הדין – שפוסקים במזיד שלא כדקין, ובעון קִלְקוּל הִדִּין – שלא עיינו
 18 היטב בדין ומיהרו לדונן, ומתוך כך נכשלו לפסוק שלא כדקין, ובעון
 19 **כִּיפּוּל תּוֹרָה, חֲרַב וּבִיזָה רַבָּה** – (מתרבים) בעולם, וְדָבָר (ו) – (מגיפה)
 20 **וּבַצְרוּת בָּהּ**, לא לעולם, וּבְגֵי אֲרָם אוֹכְלֵין וְאֵינֶן שְׂבָעוּ, וְאוֹכְלֵין בְּנֵי
 21 **אָדָם אֶת לֶחֶמָם בְּמִשְׁקָל**. ומקור הדברים, **דְּכִתִּיב (ויקרא כו כה) 'וְהִבְאֵתִי**
 22 **עֲלֵיכֶם חֲרִב נֹקֵמַת נֶקֶם בְּרִית וְגו' וְשִׁלַּחְתִּי דָבָר בְּתוֹכְכֶם**, הרי
 23 שהנקמה על הפרת ברית' היא חרב', וְאֵין 'ברית' אֶלָּא תּוֹרָה,
 24 **שְׁנַאמֵר** (ירמיה לג כה) **'אִם לֹא כְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגו' חֲקוֹת שְׁמַיִם**
 25 **וְאָרֶץ לֹא שְׁמַתִּי**. הרי שבעון ביטול תורה נענשים בחרב מלחמה.
 26 ומלחמה מביאה לידי ביות הרכוש. וכן נענשים ב'דבר' כאמור
 27 בפסוק. וְכִתִּיב בהמשך (ויקרא כו כז), **'בְּשִׁבְרֵי לֶכֶם מִטָּה לֶכֶם וְאָפוּ**
 28 **עֶשֶׂר נְשִׁים וְגו', וְהִשִּׁיבו לֶחֶמְכֶם בְּמִשְׁקָל, וְאֶכְתֶּם וְלֹא תִשְׂבָּעוּ**, הרי
 29 שנענשים גם בצורת, ובכך שאוכלים לחמם במשקל, ואוכלים
 30 ואינם שבעים. וְכִתִּיב בהמשך (שם כו מז), **'עֵזוּ וּבְעֵזוֹ בְּמִשְׁפְּטֵי מֵאִסוּ**
 31 **– קללות אלו באות כעונש על שמאסו ב'משפט', והיינו עינו ועיוות**
 32 **וקלוקל הדין וכן בעון ביטול תורה המוזכר בפסוק לעיל (שם**
 33 **כו כה).**
 34 ממשיכה הברייתא: **פְּעוֹן שְׁבוּעַת שְׁוֹא** – שנשבע לשקר ושקר ידוע,
 35 כגון שנשבע על איש שהוא אשה. ובעון שְׁבוּעַת שֶׁקֶר שאין ידוע
 36 שקר, ומאמינים בני אדם לדבריו, כגון שנשבע שאכל, ובאמת לא
 37 אכל. ובעון חילול השם, ובעון חילול שְׁבַת, תִּיהֵ רַעָה רַבָּה
 38 – (מתרבות), ומחמת כן בְּהִמָּה כְּלָה, וּבְנֵי אֲרָם מִתְמַמְיִין, וְהִדְרִיכִים
 39 מִשְׁתוֹמְמִין – מתרוקנים מאין עובר בהם. ומקור הדברים, **שְׁנַאמֵר**
 40 **בקללות שבחומש ויקרא (כו כג) 'וְאִם כָּאֵלֶּה לֹא תִסְרוּ לִי, אֵל תִּקְרֵי**
 41 **'כָּאֵלֶּה, אֶלָּא כָּאֵלֶּה, שְׁהִיא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה, וּנְכַלֵּל בּוֹה חֹטָא שְׁבוּעַת**
 42 **שׁוֹא שְׁבוּעַת שֶׁקֶר, וְכִתִּיב (שם כו כב) שֶׁהַעֲוֹשׂ עַל כֵּךְ הוּא 'וְהִשְׁלַחְתִּי**
 43 **כָּכֶם אֶת חֵיַת הַשְּׂדֵה וְגו' וְהִקְרִיתָה אֶת בְּהֵמְתְּכֶם, וְהִמְעִיטָה אֶתְכֶם,**
 44 **וְנִשְׁמוּ דְרִיכֵיכֶם**. הרי שבעון שְׁבוּעַת שְׁוֹא ושְׁבוּעַת שֶׁקֶר חיה רעה
 45 מתרבת ובהמות ובני אדם מתמעטין והדרכים ריקים. הגמרא
 46 מבארת כיצד למדים שזוהו העונש גם על חילול השם וחילול שבת:
 47 **וְכִתִּיב בְּשְׁבוּעַת שֶׁקֶר (שם יט יב), 'וְלֹא תִשְׂבָּעוּ בְּשִׁמִּי לְשֶׁקֶר, וְחִלַּלְתָּ**
 48 **אֶת שֵׁם אֱלֹהֶיךָ, וּבְחִלּוֹל הַשֵּׁם כְּתִיב (שם כב לג), 'וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת**
 49 **שֵׁם קְדֹשִׁי, וּבְחִלּוֹל שְׁבַת כְּתִיב (שמות לא יד), 'מִחֲלָלֶיהָ מוֹת יוֹמָת',**
 50 **וְיִלְחָף – ולמדים בגזירה שוה 'חילול' והאמור בחילול השם ובחילול**
 51 **שבתו, 'חילול' מִשְׁבוּעַת שֶׁקֶר, שגם על עוונות אלו נענשים בקללות**
 52 **האמורות לגבי שְׁבוּעַת שֶׁקֶר.**
 53 ממשיכה הברייתא: **פְּעוֹן שְׁפִיכוֹת דָּמִים, בֵּית הַמִּקְדָּשׁ חֲרַב,**
 54 **וּשְׁכִינָה מִסְתַּלְקָת מִיִּשְׂרָאֵל**. ומקור הדבר, **שְׁנַאמֵר** בפרשת רוצח
 55 (במדבר לה לג-לד) **'וְלֹא תַחְנִיפוּ וְגו' אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם בָּהּ, כִּי הַדָּם**
 56 **הוּא יַחְנִיף אֶת הָאָרֶץ וְלֹא אֶרֶץ לֹא יִכְפַּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדָם**
 57 **שָׁפְכוּ. וְלֹא תִטְמָא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם יוֹשְׁבִים בָּהּ, אֲשֶׁר אֵינִי**

28 ומחמת כן חלה, ואין לחשדו שחלה מחמת שעבר עבירה.
 29 מספרת הגמרא: **רַבָּא חֲשׂ בֵּיהּ** – חלה בהדרוקן. תמדה הגמרא: **וְהָאֵ**
 30 **רַבָּא הוּא דְרַבָּא** – והרי רבא עצמו אמר ובגנות העוצר נקביו, **נְפִישֵׁי**
 31 **קְמִילֵי קְדָר מְנַפְיָחֵי כְּפָן** – רבים הם המתים מחמת שעצרו נקביהם,
 32 מהמתים בהדרוקן שנגרם להם מרעב. וכוונת הגמרא לתמוה, כיצד
 33 נחלה רבא בהדרוקן, והלא כיון שאמר "ידענא ביה בנחמני דמכפין
 34 נפשיה" הרי שהיה רע בעיניו מה שאביי מרעיב עצמו, ובודאי הוא
 35 עצמו נזהר בכך, ואי אפשר לומר שמחמת כן חלה. וכן מעצירת
 36 נקבים בודאי נזהר, שהרי הוא עצמו הזהיר על כך במאמר האמור,
 37 ואם כן גם בכך אין לתלות מחלתו, ואם כן תמוה כיצד בא לידי
 38 הדרוקן.
 39 מיישבת הגמרא: אף שהזהיר רבא שלא להשהות הנקבים, **שְׂאֵנֵי**
 40 **רַבָּא** עצמו, **דְּאֵנְסֵי לֵיהּ רַבְּנָן בְּעֵידְנֵיהּ בְּעַל בּוֹדְתֵיהּ** – שהתלמידים
 41 הקבוע להם עת ללמוד לפניו, אנסוהו להשהות נקביו, שלא יכל
 42 להפסיק מללמדם כדי לעשות צרכיו, ומתוך כך נחלה בהדרוקן.
 43 הגמרא מביאה ברייתא המפרטת מחלות נוספות הבאות מחמת
 44 עבירות מסוימות: **תִּגְנוּ רַבְּנָן, אֲרַבְעָה סִימְנֵין הֵן. סִימְן לְעֵבִירָהּ** של
 45 זנות, היא מחלת ה**דְּרוֹקָן**, שהחולה בהדרוקן סימן הוא שחטא בזנות,
 46 כיון שהחוטא בזנות נענש בהדרוקן, כמבואר לעיל. **סִימְן לְשִׁנְאָת**
 47 **חֲנָם**, היא מחלת י**רְקוֹן** – שמוריקים פניו. **סִימְן לְנִסְפֹת הָרוּחַ** (גאוה),
 48 **עֲנִיּוֹת בתורה**, שהמתגאה ממעט לשמש רבותיו ולחזור על תלמודו,
 49 ולפיכך אין תלמודו מתקיים בידו. **סִימְן לְלִשׁוֹן הָרַע, אִסְכְּרָה** – חולי
 50 המתחיל במעיים וגומר בגרון, שהחוטא בעוון לשון הרע נענש
 51 באסכרה.
 52 בברייתא הקודמת שנינו שאסכרה באה מחמת לשון הרע, הגמרא
 53 מביאה מחלוקת בזה: **תִּגְנוּ רַבְּנָן, אִסְכְּרָה בְּאֵה לְעוֹלָם**,

1 **אֵה הַשׁוֹמֵעַ** חבירו שמנבל את פיו ו**שׁוֹתֵק** מלמחות בידו, נענש בכך
 2 שמעמיקים לו גיהנם. ומקור הדבר, **שְׁנַאמַר** בהמשך הפסוק, **'זְעוּם ה'**
 3 **יִפְלֵ שָׁם** – מי הוא זעום של ה', השוכן אצל המנבל פיו ושומע דבריו
 4 ושותק, הרי שזעום ה' גם על השומע ושותק, ונענש באותו עונש,
 5 ש'נופל שם' בגיהנם.
 6 **אָמַר רַב אוֹשְׁעִיא, כָּל הַמְמַרְק עֲצָמוּ לְעֵבִירָה** – מפנה ליבו משאר
 7 עיסוקים לעסוק בעבירות, **חֲבוּרוֹת וּפְצָעֵין יוֹצְאֵין בּוּ** (על גופו).
 8 ומקור הדבר, **שְׁנַאמַר** (משלי ב ל) **'חֲבוּרוֹת פָּצַע תִּמְרוֹק בְּרַע'**, כלומר,
 9 חבורות ופצעים באים על הממרק עצמו לעשות רע. ממשיך רב
 10 אושעיא, **וְלֹא עוֹד** – ולא די בכך שנענש בחבורות ופצעים, **אֱלָא**
 11 **שְׁנַדוֹן** – שנענש ב**הַדְּרוֹקָן** – בחולי הבטן. ומקור הדבר, **שְׁנַאמַר**
 12 בהמשך הכתוב **זְמִכּוֹת חֲדָרֵי כְּמֵן**.
 13 **אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, סִימְן לְעֵבִירָה** – חטא זנות, ה**דְּרוֹקָן**. כלומר,
 14 הלוקה בהדרוקן סימן הוא שחטא בזנות.
 15 אגב הנאמר שהעובר עבירת זנות נענש בהדרוקן, מביאה הגמרא
 16 ברייתא העוסקת במחלה זו: **תִּגְנוּ רַבְּנָן, שְׁלֹשָׁה מֵינֵי הַדְּרוֹקָן הֵן, שֶׁל**
 17 **עֵבִירָה** – כשבא בעונש על עבירת זנות, **עֲבָה** – בשרו מתקשה ונפוח.
 18 **וְשֶׁל רַעֲב** – והנגרם מחמת רעב, **תִּפְסוּחַ** – עורו מתנפח מעל בשרו,
 19 ומתמלא מים בין עורו לבשרו. **וְשֶׁל בְּשָׂפִים** – והבא מחמת כשפים
 20 שעשו לו לאדם, **דֶּךְ** – בשרו נעשה דק וכחוש.
 21 הגמרא מביאה כמה מעשים באמוראים שחלו בהדרוקן: **שְׁמוּאֵל**
 22 **הַקָּמֵן חֲשׂ בֵּיהּ** – חלה בהדרוקן, **אָמַר שְׁמוּאֵל** לפני הקב"ה, **רְבוּנוּ שֶׁל**
 23 **עוֹלָם, מִי מַפִּים** – מי מטיל גורל להבחין ולהודיע שלא בא עלי
 24 החולי עקב עבירה, והלא יבואו להוציא עלי לעז שחליתי מחמת
 25 עבירה שעברתי. ומכוח תפילה זו **אֵיתִסִּי** – התרפא.
 26 מעשה נוסף: **אֲבִי חֲשׂ בֵּיהּ** – חלה בהדרוקן. **אָמַר רַבָּא, יִדְעָנָא בֵּיהּ**
 27 **בְּנַחֲמָנִי** – מכיר אני באביי, **דְּמַכְפִּין נְפִישֵׁיהּ** – שמרעיב את עצמו,

59 מתיים בעוונות הדור, שנאמר (שיר השירים א ח) **אִם לֹא תִרְעִי לֹךְ הִנֵּה**
 60 **בְּנָשִׁים, צֵאִי לֹךְ בְּעֵקְבֵי הַצֹּאן וְרַעֲי אֶת גְּדִיתֶיךָ עַל מִשְׁכַּנּוֹת**
 61 **הָרָעִים,** כלומר, אם לא תדעי לך לשמור מצוותי, צאי ובקשי רחמים
 62 בזכות עקבי [ו-רגלי] הצאן, שהם האבות הראשונים, ומכונים כך
 63 מפני שהם יסודם ומשענם של עם ישראל, ובזכותם תוכלי לגדל את
 64 גדיותיך, היינו התינוקות שלך, שלא יתפסו כמשכון תחת הרועים
 65 [ו-רועי הדור ופרנסיו]. **וְאִמְרִינֵן –** ואמרנו שכוונת הפסוק 'על משכנות
 66 הרעים' היא, לנדיים הממושקנין על הרועים, והיינו התינוקות
 67 הנתפסים בעון הדור במקום הצדיקים. הרי שהצדיקים מתיים בעוונות
 68 הדור, וכשאננם בעולם, מתיים תחתם תינוקות של בית רבן.
 69 מסיימת הגמרא את ראייתה מהברייתא לענין הספק בדעת רבי
 70 אלעזר: **שְׁמַע מִיָּנָה –** מכך שרבי אלעזר שאמר לעיל שעל לשון הרע
 71 אסכרה באה לעולם, אמר כאן שעל עון אכילת טבל היא באה,
 72 מוכח, שמה שאמר לעיל 'על לשון הרע', אף על לשון הרע נמי
 73 קאמר, מלבד עון אכילת טבל שהזכיר תנא קמא. מסיקה הגמרא:
 74 אכן שמע מיןא.
 75 בברייתא שהובאה הזכר שרבי יהודה בר אילעאי נקרא ראש
 76 המדברים בכל מקום. הגמרא מבארת מדוע נקרא כך. מבררת
 77 הגמרא: **וְאִמְרֵי קְרוּ לֵיהּ –** ומדוע קראו לו 'ראש המדברים בכל
 78 מקום'.
 79 משיבה הגמרא: **דִּיתְבִּי –** שפעם אחת ישבו רבי יהודה ורבי יוסי ורבי
 80 שמעון, ונתב – וישב יהודה בן גרים [ו-שאביו ואמו היו גרים] ובייהו
 81 [ו-אצלם, עמהם]. פתח רבי יהודה ואמר, **בְּפֶה נָאִים מְעַשִּׂיחֵן שֶׁל**
 82 **אוֹמְרָא זוּ [ו-רומי], תִּקְנוּ שְׁוֹנִקִים,** תִּקְנוּ גִּשְׂרִים מֵעַל הַנְּהָרוֹת, תִּקְנוּ
 83 מִרְחֲצָאוֹת. רבי יוסי שמע את הדברים ושתק. **נַעֲנֶה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן**
 84 **יוֹחִי וְאִמְרָא,** אין לשבח מעשיהם על כך, כיון שכל מה שתקנו לא
 85 תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שוונקין כדי להושיב בהן זונות.
 86 תיקנו מרחצאות כדי לעדן בהן את עצמן. תיקנו גשרים כדי ליטול
 87 מהן [מהעוברים דרכם] מכסם. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם
 88 על התנאים [ובשבח ובגנות המלכות] לבני ביתו, ונתגלגלה השמועה,
 89 ונשמעו הדברים למלכות [ורומי]. אמרו שרי המלכות, יהודה שיעלה
 90 – ששיבח המלכות, ויעלה להיות ראש המדברים בכל מקום. יוסי
 91 ששתק, יענש בכך שיגלה מביתו לעיר ציפורי. שמעון שגונה את
 92 המלכות, באומרו שכל כוונתם רק לעצמם, ויהי.
 93 כששמע רבי שמעון שנגזרה עליו מיתה, **אָזל הוּא וְכַרְיָה מִשּׁוּ בֵּי**
 94 **מְדֻרְשָׁא –** הלך הוא ובנו רבי אלעזר והתחבאו בבית המדרש, כל
 95 יומא הוה מייתי להו דביתיהו ריפתא וכווא דמיא וכוּרְבִי – בכל יום
 96 היתה מביאה להם אשתו של רבי שמעון לחם וכד מים, ואכלו ושתו.
 97 **כִּי תִקִּיף גְּזִירְתָּא –** כשנתגברה גזירת המלכות לחפש אחריו כדי
 98 להורגו, אמר ליה לכוּרְבִי – אמר רבי שמעון לבנו, נשים דעתן קלה
 99 עליהן, ונודות להתפתות, ודלמא מצערי לה וכוּרְבִי לון – שמה יסורו
 100 אותה [את אשתו] שליחי המלכות, ולא תעמוד ביסורים, ותגלה להם
 101 מקומי. לכן אלו מישו במערתא – הלכו רבי שמעון ובנו והתחבאו
 102 במערה, איתרְחִישֵׁי נִיסָא אִיפְרִי להו חרובא ועניא דמיא – התרחש
 103 נס ונברא להם שם עץ חרובים לזון מפירותיה, ומעין לשתיית מימיו.
 104 והוּוּ מְשַׁלְחֵי מְנִייהו – והיו פורטים בגדיהם, כדי שלא יבלו, והוּוּ
 105 יתְבִי עַד צְוֹאֲרֵיהוּ בְּחָלָא – והיו יושבים עד צוארם בחול, כדי
 106 לכסות ערותם, וכך כולו יומא נרְסִי – היו עוסקים במשך כל היום
 107 בתורה, אך בעידן צלוני – בזמן התפילה, לבשו מיפסו ומצלו –
 108 לבשו בגדיהם והתפללו, והדר מְשַׁלְחֵי מְנִייהו כִּי הִיבֵי דְלֵא לִיבְלוּ
 109 – ואחר התפילה שוב פשטו בגדיהם כדי שלא יבלו, וישבו בחול. וכך
 110 איתבו תריסר שני במערתא – ישבו שנים עשרה שנה במערה.
 111 לאחר זמן זה, אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא – בא אליהו
 112 הנביא ועמד בפתח המערה, אמר – הכריז אליהו, מאן לודעיה לכוּר
 113 יוחי דמיא קיסר וכוּמִיל גְּזִירְתֵיהּ – מי יודיע לכוּר יוחי שמת הקיסר
 114 ובטלה הגזירה להמיתו. כששמעו רבי שמעון ובנו דברים אלו, נפקו
 115 – יצאו מהמערה לחזור לביתם. בדרכם, חזו אינשי דקא פרכי וודעי
 116 – ראו אנשים העוסקים בחרישת זוריעת שדותיהם, אמר רבי שמעון

1 **עַל הַמְעַשֵּׂר –** על אכילת פירות טבלים [שלא הפרישו מהם תרומות
 2 ומעשרות], שהאוכלם ענשו מיתה בידי שמים, וכיון שחטא באכילה
 3 הנכנסת למעיו דרך גרונו, נענש במדה כנגד מדה שמת בחולי
 4 המתחיל במעיים ונגמר בגרון. רבי אלעזר פרכי יוסי אמר, על עון
 5 לשון הרע היא באה.
 6 הגמרא מביאה מקור לדברי רבי אלעזר: **אָמַר רַבָּא וְאִיתִימָא רַבִּי**
 7 **יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, מֵאִי קְרָאָה –** מהו הפסוק המרמז זאת, שנאמר [תהלים
 8 **ד' י' הַמֶּלֶךְ יִשְׁמַח בְּאֱלֹהִים, יִתְהַלֵּל כָּל הַנְּשָׁבָע בּוֹ, כִּי יִסְכַּר פִּי**
 9 **דוֹכְרֵי שְׁקֵר, דוֹבְרֵי שְׁקֵר**] היינו מדברי לשון הרע, ועונשם הוא
 10 'סכר' והיינו אסכרה.
 11 מסתפקת הגמרא: **אִיפְעִיָא להו, רַבִּי אֶלְעָזָר פְּרָבִי יוֹסִי רַק עַל לְשׁוֹן**
 12 **הָרַע קָאָמַר** שאסכרה באה ולא על אכילת טבל, או דילמא, בא
 13 להוסיף שאף על לשון הרע נמי [גם היא באה] קאמר.
 14 פושטת הגמרא: **הָא שְׁמַע, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ רְבוּתֵינוּ לְבָרָם [לכית**
 15 **המדרש] בְּיָבְנָה, הָוָה שֵׁם רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֶלְעָזָר פְּרָבִי יוֹסִי וְרַבִּי**
 16 **שְׁמַעוֹן. נִשְׁאַלְהָ שְׂאֵלָה זוּ כְּפִנְהֵם, מִכָּה זוּ [אסכרה], מִפְּנֵי מָה**
 17 **מִתְחַלֵּת בְּבֵנֵי מַעֲיִים וְגוֹמְרַת בְּפֶה.**
 18 **נַעֲנֶה רַבִּי יְהוּדָה פְּרָבִי אֶלְעָזָר רַאשֵׁי [ו-ראשון] הַמְדַבְּרִים בְּכָל מְקוֹם**
 19 **וְאִמְרָא, אָף עַל פִּי שְׂבָלִיּוֹת יוֹעֲצוֹת לִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם מֵהַ לַעֲשׂוֹת, וְהֵם**
 20 **יעוּזוּהוּ לְדַבֵּר לְשׁוֹן הָרַע, וְלֵב מְבִין הָאֵם לְשִׁמּוֹעַ לַעֲצַת הַדְּבָרִים,**
 21 **לדבר לשון הרע, וכשמחליט הלב לעשות כן בודה את הדברים,**
 22 **וְלְשׁוֹן מְחַתֵּךְ הַדְּבָרִים, מְכַל מְקוֹם הַפֶּה [ו-הגרון] גּוֹמֵר אֶת דִּיבוּר**
 23 **לְשׁוֹן הָרַע, שִׁמְמוֹנוּ יוֹצֵא הַקּוֹל. וְלִכֵּן אִסְכְּרָה שְׂבָאָה כְּעוֹנֵשׁ עַל לְשׁוֹן**
 24 **הָרַע מִתְחַלֵּלָה בְּבֵנֵי מַעֲיִים שֶׁהֵם הָאִיבָרִים הַפְּנִימִיִּים, וְגוֹמְרַת בְּפֶה,**
 25 **מדה כנגד מדה.**
 26 **נַעֲנֶה רַבִּי אֶלְעָזָר פְּרָבִי יוֹסִי וְאִמְרָא,** לכך מכה זו מתחלת בבני מעיים
 27 וגומרת בפיה. **מִפְּנֵי שְׂאֵוֹכְלִין בֶּה [בפה] דְּכָרִים טְמֵאִין,** שבאים לבני
 28 המעיים דרך הפה. תמחה הגמרא: **דְּכָרִים טְמֵאִים סְלִקָא דַּעְתָּהּ,**
 29 והלא אין עונשו של האוכל דברים טמאים במיתה. הגמרא מתקנת
 30 את דברי רבי אלעזר: **אֵלָּא, שְׂאֵוֹכְלִין בֶּה דְּכָרִים שְׂאִינֵן מְתוּקִינִים –**
 31 **מעושרים, והעונש על אכילת טבל הוא מיתה בידי שמים, ועונש**
 32 **באסכרה המתחילה בבני מעיים וגומרת בפיה, משום מדה כנגד מדה.**
 33 הגמרא חוזרת להביא את המשך דברי התנאים, מחמת איזה עון באה
 34 אסכרה, שלכן מתחילה במעיים ומסתיימת בפיה: **נַעֲנֶה רַבִּי שְׁמַעוֹן**
 35 **וְאִמְרָא, כְּעוֹן בִּישׁוּל תּוֹרָה נַעֲנָשִׁים בְּאִסְכְּרָה. אִמְרוּ לוּ חֲכָמִים לְרַבִּי**
 36 **שמעון, נָשִׂים שְׂאִינֵן מִצּוֹת בְּתַלְמוּד תּוֹרָה, וְאָף עַל פִּי כֵּן נַחְלוֹת**
 37 **בְּאִסְכְּרָה, וְיִכְיֹהוּ שְׂאִין סִיבַת בֵּיאַת הָאִסְכְּרָה מִחַמַּת עוֹן בִּישׁוּל תּוֹרָה.**
 38 **השיב להם רבי שמעון, הן נענשות מחמת שְׂמִכְטָלוֹת אֶת בְּעִלְיָהן**
 39 **מתורה. שוב הקשו לה, נְכָרִים שלא נצטוו ללמוד תורה, ומכל מקום**
 40 **נחלים באסכרה, ויכיהו. השיב להם רבי שמעון, גם הם חוטאים בזה,**
 41 **שְׂמִכְטָלִין אֶת יִשְׂרָאֵל מתורה. שוב הקשו לה, תִּינוּקוֹת שְׂאִינֵם בְּנֵי**
 42 **לִימּוֹד, ומכל מקום נחלים באסכרה, ויכיהו. השיב להם רבי שמעון,**
 43 **גם הם חוטאים בזה, שְׂמִכְטָלִין אֶת אֲבִיהֵן מלימוד תורה, שמטריחים**
 44 **את אבותיהם לטייל עמהם וליתן להם מיני מתיקה. שוב הקשו לה,**
 45 **תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן שְׂאִינֵם בְּטָלִים וְאִינֵם מְבַטְלִים אֶת אֲבִיהֵם,**
 46 **ומכל מקום נחלים באסכרה, ויכיהו שאין זו הסיבה. השיב להם, הָתָם**
 47 **– שם, בתינוקות של בית רבן, סיבת מיתתם באסכרה היא כְּדַרְבֵּי**
 48 **[ו-כדברי רבין] גּוֹרִיזוּ, דְּאָמַר רַבִּי גּוֹרִיזוּ, וְאִיתִימָא [ו-יש אומרים]**
 49 **שאמר זאת] רַב יוֹסֵף פְּרָבִי שְׁמַעִיָה, בְּזִמְנֵן שְׁהַצְדִּיקִים יִשְׁנֵם בְּדוֹר,**
 50 **צְדִיקִים נִתְפָּסִים עַל הַדּוֹר – הצדיקים נענשים על עוונות הדור, כדי**
 51 **לכפר עליהם. ובזמן שאין צדיקים בְּדוֹר, תִּינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן**
 52 **נִתְפָּסִים עַל הַדּוֹר – נענשים על עוונות הדור, ומכפרים עליהם**
 53 **במיתתם. וכשחוטאים בני הדור בבישול תורה שהעונש על כך הוא**
 54 **מיתה באסכרה, פעמים נחלים בביטול תורה שהעונש על כך הוא**
 55 **באסכרה כדי לכפר על עוונות הדור.**
 56 הגמרא מביאה מקור לדברי רבי גוריון: **אָמַר רַבִּי יַצְחָק בְּרַי וְעִירִי,**
 57 **וְאִמְרֵי לֵה [ו-יש אומרים שמאמר זה] אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גּוֹרִיא,**
 58 **מֵאִי קְרָאָה –** מהו הפסוק שבו נרמז שצדיקים ותינוקות של בית רבן

שמעון מחמת החול שיש בו, הוה קא ככי וקא נתרו דמעת עיניה
 וקמוצוהא ליה - היה רבי פנחס בוכה על שראוהו בכך, והיו נופלות
 דמעות עיניו לתוך הסדקים שבבשרו של רבי שמעון, ומכאיבות לו
 מחמת מליחותם, אמר ליה רבי פנחס לרבי שמעון, או לי שראיתך
 בכך, אמר ליה רבי שמעון, אדרבה, אשריד שראיתני בכך,
 שאילמלא לא ראיתני בכך, כלומר, לולי שהייתי יושב במערה
 ועוסק בתורה מתוך צער, לא מצאת בי חכמת
 התורה שהחכמתי במערה. מבארת הגמרא את גדלותו של רבי
 שמעון בתורה לאחר הלימוד במערה, דמעיקרא - שקודם שהיה
 במערה, בי הוה מקשי - כשהיה מקשה רבי שמעון בן יוחי קושאי,
 הוה מפרק ליה - היה מתוך לו רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי
 - שנים עשר תירוצים, לפוף - לאחר לימודו שלש עשרה שנה
 במערה, בי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושאי, הוה מפרק ליה
 רבי שמעון בן יוחי עשרין וארבעה פירוקי.
 ממשיכה הגמרא: אמר רבי שמעון, הואיל ואיתריש ניפא שניצלתי
 מידי מלכות רומי, איזיל אתקין מילתא - אלך ואתקן לרבים דבר
 הצריך תיקון, כמו שנהג יעקב אבינו בבואו לעיר שכם, לאחר שנפגש
 עם עשיו בחזרתו מבית לבן, וניצל מידי, דכתיב (בראשית לג יח) ויבא
 יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען בבאו מפדן ארם, ואמר רב,
 הכתוב מלמד שבא יעקב לשכם, כשהוא שלם כגופו, שנתרפא
 מצליעתו, שלם כממונו, שלא נוסר ממונו מחמת הדורון ששלח
 לעשיו, שלם כתורתו, שלא שכח תלמודו מחמת טורח הדרך.
 וממשיך הכתוב ויתן את פני העיר, ונחלקו אמוראים בפירוש ויחן,
 ואיזו תקנה יתקן יעקב לעיר שכם, אמר רב, מופע תיקון להם לבני
 העיר, ומתפרש הכתוב ויחן בלשון חן. וישמואל אמר, שזוקים
 תיקון להם, ומתפרש הכתוב ויחן בלשון זניה. ורבי ירחמיאל אמר,
 מרצאות תיקון להם, ומתפרש ויחן מלשון חן. הרי שכנעשה
 לאדם נס, צריך לתקן דבר לרבים. אמר רבי שמעון לבני העיר, איבא
 מילתא דכעי לתקוני - האם יש כאן דבר הצריך תיקון. אמרו ליה,
 איבא דוכתא דאית ביה - יש מקום שיש בו ספק מוכחא של מת,

לבנו, ראה אנשים אלו שמניתין חיי עולם - לימוד התורה, המביאה
 לחיי העולם הבא שהוא עולם נצחי, ועוסקין בחיי שעה - בצרכי
 מזונותיהם, שנצרכים לחיי שעה בלבד. כל מקום שנותנין רבי
 שמעון ובנו את עיניהן בקפידה, מיד נשרף מחמת קפידתם. יצתה בת
 קול מן השמים ואמרה להם, האם להחריב את עולמי יצאתם
 מהמערה, לבו וחזירו למערתכם. הדר אזול - חזרו והלכו למערה,
 איתיבו תריסר ירחי שתא - ישבו בה שנים עשר חודשי השנה, אמרו
 - אמרו לעצמם, משפט רשעים בגיהנם, שנים עשר חדש, וכיון
 שישבנו זמן זה נתכפרנו בכך, ואכן יצתה בת קול מן השמים ואמרה,
 צאו ממערתכם. נפקו - יצאו, ושוב ראו אנשים העוסקים בחיי
 שעה לצורך פרנסתם, כל היבא דהוה מתי - בכל מקום שהיה מכה
 רבי אלעזר על ידי שהיה נותן בו את עיניו, הוה מפי - היה מרפא
 רבי שמעון. אמר לו רבי שמעון לבנו, בני, די לעולם שיהיו עוסקים
 בתורה אני ואתה בלבד, כלומר, דיבר אל לבו שלא יקפיד עוד על
 ישראל העוסקים למלאכתם ובטלים מהתורה. בעודם הולכים בהרי
 פניא דמעלי שבתא - לפנות ערב בכניסת שבת, חזו ההוא כבא
 דהוה נקיט תרי מדאני אפא - ראו זקן האוחז בידיו שתי חבילות
 הדסים, להריח בהם בשבת, ורהיט - ורץ, בזמן בין השמשות, אמרו
 ליה - לזקן, הני - הדסים אלו למה לך. אמר להו, להריח בהם
 לכבוד שבת. שאלוהו, ותיסקי לך פחד - מדוע אין די לך בחבילה
 אחת. השיב להם, חד - חבילה אחת כנגד האמור (שמות כ ח) וכו' את
 יום השבת לקדשו, וחד כנגד האמור (דברים ה יב) שמור את יום
 השבת לקדשו. אמר ליה רבי שמעון לבריה - לבנו, חזו - ראהו
 כמה חביבין מצות על ישראל, יתיב דעתיהו - נחה דעתם.
 ממשיכה הגמרא: שמע רבי פנחס בן יאיר תלמייהו - התנו של רבי
 שמעון, שרבי שמעון נמצא בדרכו לביתו, ונפק לאפיה - ויצא
 לקראתו, עייליה לבי כניה - הכניס רבי פנחס את רבי שמעון לבית
 המרחץ, הוה קא אריד ליה לבישריה - היה רבי פנחס מתקן ומחליק
 את בשרו של רבי שמעון בבית המרחץ, בעודו עוסק בכך, חזו דהוה
 ביה פילי כגופיה - ראה רבי פנחס שיש סדקים בבשרו של רבי